

EESTI NOORTETÖÖST ROOTSI TINGIMUSTES

JAAN SEIM

Kavatsen tänases ettekandes rääkida oma tööst Eesti Noortetöö konsulendina ja põgusalt peatuda noorte tegevuse võimaluste juures rootsi-eestlaste hulgas.

Minu töö noortekonsulendina sai alguse 1990.a. sügisel, kui asusin sellele kohale koos Piia Paljak-Särlefalk'iga. Töötame kumbki 10 tundi nädalas. Kokku täidame sellega pooleaja koha. Meie büroo asub Eesti Maja teisel korrusel Stockholmis, kuhu huvilised on teretulnud. Kõige kindlam on enne telefoni teel (10 68 07) kindlaks teha, kas me kohal oleme.

Töö noortekonsulendina on mitmes mõttes iseseisev ja vaba. Kuid enne, kui hakkan seda lähemalt tutvustama, tahaksin lühidalt kirjeldada meie töötuba ja seal asuvaid materjale, mis ju mõnes mõttes on meie töövahendid. Nendest rääkides tekib looderavasti teatud ettekujutus meie töömeetoditest. Muidugi, kontor nagu kontor ikka - kirjutuslaud, riiulid, kapid jne. Aga kappides ja riiulitel leidub raamatuid ja brošüüre, kaustasid ja mappe. Viimastesse on kogunud pabereid ja jätnud jälgi varasemad noortekonsulendid (läinud 10 aasta jooksul on neid olnud 5 inimest minu arvestuste kohaselt).

Mitmed kaustad sisaldavad Riikliku Noortenõukogu materjale. Riiklik Noortenõukogu, ehk rootsi k. Statens Ungdomsråd, on keskne Rootsi asutus, mille kaudu riik jagab majanduslikku toetust Rootsis tegutsevatele noorteorganisatsioonidele. Eesti osas toimub jagamine Eesti Komitee kaudu, kelle üks osakond on Eesti Noortetöö. Käesoleval aastal on summa, mis meie tegevuseks määratud, natuke üle 400.000 Rootsi krooni. Selle rahaga makstakse noortekonsulentidele palka, tasutakse administratiivsed kulud ja toetatakse mitmesuguseid noorte üritusi, laagreid jms.

Igakuks, kes kavatses korraldada mingit eesti noortele suunatud tegevust, võib selleks taotleda majanduslikku toetust Eesti Noortetöölt. Toetuspalved võetakse kaalumisele Kooli- ja Noortetoimkonnas, mis koosneb umbes 25 noortejuhist ja pedagoogist Suur-Stockholmi piirkonnas. Toimkond käib koos umbes 3 korda semestris. Oma otsused annab toimkond edasi Eesti

22-F-24

Komitee juhatusel, kes kinnitab need vormiliselt, seejuures peaaegu alati toimekonna soovitusel kohaselt.

Aastakümneid ja veel praegugi on suurimaks toetusesaajaks olnud eesti skautlikud organisatsioonid Rootsis. Peale nende saavad toetust näiteks eesti rahvatantsijad mitmel pool, segakoor Cantus Est, tenniseklubi SET, võrkpallimeeskond Polyester. Laagritest ja kursustest said viimasel aastal toetust laskelaager, rahvaülikool, noorte suvelaager ja suusalaager.

Kes on noor?

Kui vana on noor, kes on õigustatud saama riiklikku toetust? Riikliku Noortenõukogu definitsiooni kohaselt on selline noor 7 kuni 25 aastat vana. Kui palju sellevanuseid eestlasi leidub Rootsis ja kes nad on? Vastuse saamiseks tuleb minna Noortetöö büroo aukartustäratavalt suure kapi juurde, avada neljast uksest alumine parempoolne ning sealt välja võtta noorte kartoteek. Selles on tähestiku järjekorras nime järgi kaartidele registreeritud kõik meile teadaolevad eesti soost noored üle Rootsi vanuses 7-25 aastat. Nende arv on praegu peaaegu 1000. Kindlasti on neid rohkem, võibolla kaks korda rohkemgi, aga raskus seisab andmete saamises. Rahvaloendus siin meid ei aita, sest Rootsis ei registreerita inimesi nende rahvuse järgi. Sellepärast saame meiegi oma informatsiooni tihti üsna juhuslikul viisil.

Kartoteek on üks meie tähtsamaid töövahendeid. Selle aktuaalsena hoidmine näiteks aadresside osas on suur, aga vajalik töö, kui tahame noortega kontakti pidada näiteks ringkirjade väljasaatmise läbi. Meie unistus on viia terve kartoteek üle arvuti peale. Praegune aeganõudev manuaalne menetlus tundub kui mitte just kiviaegne, siis vähemalt paarkümmend aastat ajast taga küll.

Muudest kaustadest ja materjalidest ma ei hakka lähemalt rääkima. Nendes leidub igasuguseid koosolekuprotokolle, kirjavahetust jms. Üks mapp sisaldab andmeid kõikvõimalike stipendiumide kohta, mida eesti soost noored võivad taotleda.

Bürokraatia bürokraatiaks - noortetöö juures on ikkagi kõige tähtsam tegevus ise, kuhu noori koondada. Kuidas võib hinnata eesti noortele suunatud tegevust? Kas seda on liiga vähe või parajalt? On see ühekülgne või variatsioonirikas? Vastus oleneb osaliselt vastajast endast. Missuguse vanuse ja missuguste huvidega on tegemist?

Minu hinnangu järgi leidub meil teatud arvuliselt piiratud grupp noori, kes suhtlevad teineteisega elavalt, võtavad osa paljudest eesti üritustest ja näitavad üles suurt aktiivsust. Nad on tundnud üksteist juba lasteaedadest ja koolidest saadik ja läbi käinud võibolla ka perekondlikul pinnal. Paistab, et neil on rohkesti eesti tegevust ja et nad oskavad seda vajaduse korral ka ise luua. Näib, et nemad igatahes hätta ei jää.

Teise gruppi, kes on arvuliselt palju suurem, kuuluvad need noored, kes harva või üldse mitte ei võta osa eesti üritustest. Nende hulgas on Noortetöö tööpõld palju suurem, aga "saak"

3

tunduvalt ebakindlam ja konjunktuursem. Suhete loomine nende noortega on mõnes mõttes palju suurem kunst. Kui esimesse gruppi kuuluvad noored, kellele eestlus on juba n.ö. emapiimaga sisse söödetud ja nad on selle sees, siis teise grupi noored vaatavad eestlust kõrvalt ja nende hoiak on skeptilisem. Nead mõõdava, d eesti tegevust samasuguse mõõdupuuga kui kõike muud, mida ümbritsev ühiskond neile pakub. Rootsi osa kvantitatiivne ülekaal selles on aga teada.

Juhtide leidmine

Tegelikult võiks siin siiski palju ära teha, kui leiduks küllaldaste oskuste ja algatusvõimega juhte, kellel oleks ka piisavalt järjekindlust ja isegi jonnakust midagi läbi viia. Et üks üritus või mingit laadi tegevus inimeste teadvusse kinnistuks ja neile omaseks muutuks, selleks kulub palju aega, vahel semestreid ja aastaidki. Sellepärast pean noortekonsulendina üheks oma tähtsamaks ülesandeks selliste inimeste leidmist, kes oleksid võimelised juhi funktsioonis esinema. Pean silmas inimesi, kellel on juhtimiseks vajalikke omadusi ja erialaseid teadmisi ja oskusi ükskõik missugusel alal, nagu muusika, tants, film, teater, kirjandus, kokakunst, sport, loodus, tehnika, arvutid.

Just praegu põeb juhtide puuduse all eesti skautlus Rootsis. Stockholmi osas on kriis eriti tunduv ja siin ei toimu momendil minu teada mingisugust korrapärast skautlikku tegevust. Millest see tingitud on? Raske on täielikult vastata, aga on selge, et uute juhtide väljaõpetamisega ei ole toime tulnud. Oma osa mängib ehk ka mineviku liigne ülistamine, kui Stockholmis tegutses 3 aktiivset ja elujõulist lipkonda: Kalev, Karu ja Tuulemaa. Tänapäeval pole enam kandepinda 3 lipkonna tegevuseks ja oleks ammu aeg nende olemasolevad ressursid kokku lüüa. Sellest on ka juttu olnud, aga siia maani tagajärjeta.

Noorte aktiveerimine ei ole alati sugugi kerge. Samade raskuste ees kui Eesti Noortetöö seisavad mitmed rootsi noorteorganisatsioonid. Üldine noorte hoiak end mitte lasta siduda ega suunata ülaltpoolt on ilmne terves ühiskonnas. Vaba aja ja meelelahutusliku tegevuse ülepakkumine noortele teeb, et valikuvõimalused on suured ja konkurents tugev. Seejuures peab eesti tegevus võistleva kõige muuga, mida ümbritsev rootsi ühiskond pakub.

Ometi leidub meil ressursse. Meil on noori, teatud summasid, noortekonsulendid (ka Göteborgis), Eesti Maja Noortekodu (mis küll vajab korrastamist), rida noorteorganisatsioone ja eesti vabaõhupiirkondi, nagu Veskijärve, Kungla, Metsakodu ja Koitjärve. Tarvis on ressursse otstarbekohaselt rakendada seal, kus neist on kõige rohkem kasu. Tarvis on ka optimismi tuleviku suhtes, julgust plaane teha.

Lähitulevikus on kavas mitmed noortelaagrid. Mais toimub laskelaager, suvel leerilaager, rahvaulikool ja noortelaager ning loomulikult laste suvekodu. Sügisel on kavas noortefestival OTSE. Ma ei taha ka jätta nimetamata eesti koole Stockholmis ja Göteborgis ning täienduskooles. Nende tähtsust ei saa üle hinnata muuseas juba selle tõttu, et nad loovad

noortele sõprusringe ja -kontakte, mis võivad jääda püsima eluajaks.

Kontaktid kodumaa noortega

Uus moment siinse eestlaskonna elus on tihenened kontaktid Eestiga. Peale muu on see tähendanud paljude inimeste, ka noorte, asumist Eestist Rootsi. Ka nende kaasatõmbamine meie tegevusse on Noortetöö ülesanne. Kuigi siin tuleb toimida tasa ja targu. Siin sündinud eesti noorte ja Eestist tulnud noorte kokkusulatatamine on küllaltki delikaatne küsimus. Juba keelebarjäär on märgatavalt suur. Peale selle esineb ettekujutusi üksteisest, mis alati ei vasta tõele. Siin peab laskma ajal asjad paika panna ja mitte vägisi asetama inimesi olukordadesse, mis tunduvad neile ebaloomulikud. Ühise keele leidmiseks tuleb aktsepteerida, et ollakse erinevad.

Siiski teame mitmeid juhuseid, kus hiljuti Eestist siia asunud noored on orgaaniliselt sisse elanud välis-eesti ringkondadesse ja sellega toonud värsket verd ja uusi impulsse meie tegevusse. Näiteks läks alles paari nädala eest käiku uus üritus, mille eestvedajateks on nii paguluses sündinud kui ka hiljuti Eestist tulnud nooremad inimesed. See Noorte kõrtsiks ristitud ettevõtmine tahab olla kohtumiskohaks siia üles kasvanud ja Eestist hiljuti siia asunud noortele. "Kõrts" käib koos iga kahe nädala tagant Eesti Maja Noortekodus.

Mu jutt, mis algas mappide ja kaustade vahel meie büroos, on läinud üle põhimõtteliste küsimuste peale. Öieti näitab see kui laiahaardeline peaks olema Noortetöö spektrum. Võime olla konkreetne ja ühtlasi visionaarne on omadus, mis tuleb selles töös kasuks. Kas see alati õnnestub või mitte, on teine küsimus.

Arvan, et eestlus elab murrangulisel ajal. See, mis paguluse algkümnenditel oli eesti kultuuri otsene jätk ja aegamööda transformeerus pagulaskultuuriks, konfronteerub täna uue avatud Eestiga. Leidub neid, kes arvavad, et ühist keelt nende kahe vahel pole võimalik leida ja ennustavad Välis-Eesti peatset haudaminekut. Mina arvan, et sünteesi leidmine Kodu- ja Välis-Eesti vahel on siiski täiesti mõeldav. Kasutagem aga selleks ära neid võimalusi, mis meil täna on. Ärgem muutugem nostalgiliseks mineviku saavutuste suhtes ega unistagem ebamäärasest tulevikust. Elame ju siin Rootsis ja praegu on meil aasta 1991. Ehk nagu ütles Artur Alliksaar:

Ei ole möödunud või tulevaid aegu.
On ainult nüüd ja on ainult praegu.
Säilib, mis sattunud hetkede sattu.
Ainuski silmapilk teisest ei kattu.

Högdalenis 12. märtsil 1991